

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁRSKA PRÁCA

2011

Ondrej Tatarka

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICÁ FAKULTA

**KOMPARÁCIA ÚRAZOVOSTI NA ZÁKLADNÝCH
ŠKOLÁCH**

Bakalárska práca

Študijný program: 8.3.5 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci

Školiace pracovisko: Katedra techniky a informačných technológií

Školiteľ: Mgr. Ján Širka, PhD.

Nitra 2011

Ondrej Tatarka

POĎAKOVANIE

Touto cestou by som chcel vyjadriť svoju vďaku môjmu konzultantovi, Mgr. Jánovi Širkovi, PhD., za jeho cenné rady, pripomienky a vedenie pri vypracovávaní mojej bakalárskej práce.

ABSTRAKT

TATARKA, Ondrej: Komparácia úrazovosti na základných školách. [Bakalárska práca] Ondrej Tatarka - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Pedagogická fakulta; Katedra techniky a informačných technológií. – Školiteľ: Mgr. Ján Širka, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár. – Nitra. UKF PF 2011

V bakalárskej práci sa zaoberáme bezpečnosťou a ochranou zdravia žiakov a hygienickými požiadavkami na základných školách, ako aj komparáciou úrazovosti na základných školách podľa rôznych kritérií. Rozoberáme školský systém fungujúci na území Slovenskej republiky a právne predpisy a všeobecné ustanovenia zabezpečujúce bezpečný a zdraviu neškodný chod výchovno-vzdelávacieho procesu, pričom berieme do úvahy zvýšené riziko poškodenia zdravia v priebehu vybraných vyučovacích predmetov.

Jedným z hlavných cieľov bolo porovnať úrazovosť žiakov základných škôl podľa rôznych kritérií a na základe zistených údajov určiť preventívne opatrenia slúžiace na minimalizáciu úrazov.

KEÚČOVÉ SLOVÁ

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, hygiena, základná škola, žiak, evidovaný školský úraz, registrovaný školský úraz.

ABSTRACT

TATARKA, Ondrej: Die Komparation der Unfallzahl auf den Grundschulen. [Bachelorarbeit] Ondrej Tatarka – Konstantin Universität in Nitra. Pädagogische Fakultät; Lehrstuhl für Technik und Informationstechnologie. – Betreuer: Mgr. Ján Širka, PhD. Fachqualifikationsgrad: Bachelor. – Nitra. UKF PF 2011

In der Bachelorarbeit beschäftigen wir uns mit der Sicherheit und mit dem Schutz der Gesundheit von den Schülern und mit den hygienischen Bedingungen auf den Grundschulen, wie auch mit der Komparation der Unfallzahl auf den Grundschulen nach den verschiedenen Kriterien. Wir analysieren das auf dem Gebiet der Slowakischen Republik laufende Schulsystem und die Rechtsvorschriften und die allgemeinen Bestimmungen, die den sicheren und den Gesundheit nicht schadenden Lauf des erziehungs-bildenden Prozesses versichern, wobei wir das erhöhte Gesundheitsbeschädigungsrisiko im Verlauf der ausgewählten Unterrichtsfächern in Betracht ziehen. Eins von den Hauptzielen war die Unfallzahl der Schüler aus den Grundschulen nach den verschiedenen Kriterien zu vergleichen und auf dem Grund von den festgestellten Angaben die für die Unfallminderung dienenden Präventivmaßnahmen bestimmen.

SCHLÜSSELWÖRTER

Sicherheit und Schutz der Gesundheit bei der Arbeit, Hygiene, Grundschule, Schüler, erfasster Schulunfall, registrierter Schulunfall

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne prehlasujem, že bakalársku prácu som vypracoval samostatne, s využitím literatúry uvedenej v zozname bibliografických odkazov, a že som uviedol všetku literatúru použitú pri tvorbe svojej práce.

V Nitre dňa

.....

podpis

Obsah

Úvod.....	13
1 Historický vývoj školstva	14
1.1 Školský systém v Slovenskej republike	15
1.1.1 Predprimárny a primárny stupeň škôl.....	16
1.1.2 Sekundárny stupeň škôl	16
1.1.3 Terciárny stupeň škôl.....	18
2 Základná škola	19
2.1 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci ako súčasť učebných osnov na základných školách.....	19
2.1.1 Bezpečnosť a ochrana zdravia žiakov na prvom stupni základných škôl	20
2.1.2 Výchova a vzdelávanie k bezpečnosti a ochrane zdravia na druhom stupni základných škôl	20
2.1.3 Predmety so zvýšeným rizikom úrazov.....	21
2.2 Legislatíva Slovenskej republiky zaisťujúca bezpečnosť a ochranu zdravia na základných školách	23
2.2.1 Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	24
2.2.2 Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	24
2.2.3 Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, rozvoji a podpore verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	25
2.2.4 Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov	26
2.2.5 Metodické usmernenie č. 4/2009 – R k zavedeniu jednotného postupu škôl, školských zariadení a vysokých škôl pri vzniku registrovaného školského úrazu a pri evidencii nebezpečných udalostí	26
2.3 Povinnosti základnej školy ako právneho subjektu	27
2.3.1 Povinnosti žiaka na základnej škole	28
2.4 Požiadavky na umiestnenie a vnútorné riešenie základnej školy.....	29
2.4.1 Mikroklimatické požiadavky pre budovu základnej školy.....	30
3 Úrazovosť na základných školách	32
3.1 Štátne základné školy.....	32
3.2 Cirkevné základné školy	33

3.3 Súkromné základné školy	34
3.4 Komparácia úrazovosti na základných školách	35
3.4.1 Komparácia úrazovosti podľa druhu zriaďovateľa základnej školy.....	36
3.4.2 Komparácia úrazovosti podľa pohlavia žiakov	37
3.4.3 Komparácia úrazovosti podľa veku žiakov	38
3.4.4 Komparácia úrazovosti podľa lokalizácie školy	39
3.5 Zdroje a príčiny úrazov	40
3.6 Preventívne opatrenia na základných školách.....	41
Záver	43
Zoznam bibliografických odkazov	45

Zoznam obrázkov

Obrázok 1: Schéma školského systému v Slovenskej republike
(<http://www.regionzilina.sk/showdoc.do?docid=373>)

Zoznam grafov

Graf 1: Pomer evidovaných a registrovaných školských úrazov na štátnych základných školách za uplynulé obdobie

Graf 2: Pomer evidovaných a registrovaných školských úrazov na cirkevných základných školách za uplynulé obdobie

Graf 3: Pomer evidovaných a registrovaných školských úrazov na súkromných základných školách za uplynulé obdobie

Graf 4: Úrazovosť na základných školách podľa druhu zriaďovateľa

Graf 5: Porovnanie úrazovosti v závislosti od pohlavia žiakov

Graf 6: Porovnanie úrazovosti v závislosti od veku žiakov

Graf 7: Komparácia úrazovosti v jednotlivých krajoch

Zoznam tabuliek

Tab. 1: Pravdepodobnosť poškodenia zdravia žiaka základnej školy v jednotlivých krajoch a úrazy s následkom ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti

Zoznam príloh

Príloha č. 1: Záznam o registrovanom školskom úraze

Príloha č. 2: Zdroje a príčiny úrazov

Príloha č. 3: Tabuľka zdrojov a príčin na základných školách za sledované obdobie

Úvod

Život a zdravie je pre nás to najcennejšie. Mnohokrát však naše správanie a životný štýl nezodpovedá vzťahu k nášmu zdraviu. Dobrovoľne a vedome sa vystavujeme rizikovým situáciám, alebo nedodržiavame základné bezpečnostné zásady. Každodenne môžeme túto situáciu sledovať na cestných komunikáciách, v práci, doma, na školách. Smutné je, že nezodpovedných činov sa mnohokrát dopúšťajú dospelí, od ktorých si deti berú príklad. Preto je veľmi dôležité vychovávať deti od útleho veku k bezpečnému a zdravému životnému štýlu.

Jednou z nenahraditeľných inštitúcií, ktorá má za úlohu vychovávať z detí samostatne a zodpovedne zmýšľajúcich jedincov, je základná škola. V jej útrobach sa žiaci prvýkrát stretávajú s technickými prístrojmi, materiálmi, nástrojmi, chemikáliami a s mnohými inými rizikovými faktormi. Žiakom sa necháva väčší priestor na prácu a sebarealizáciu, rozvíja sa u nich tvorivé myslenie a motorické zručnosti dôležité pre ich ďalší život. S každou novou skúsenosťou a zručnosťou prichádza aj nové riziko, pretože prirodzenou povahovou črtou každého človeka, predovšetkým dieťaťa, je zvedavosť, a novonadobudnuté poznatky sa snažíme ihneď demonštrovať. Na základe toho je vo vyučovanom procese veľmi dôležitá výchova a vzdelávanie žiakov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri akýchkoľvek činnostiach.

Na zabezpečenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov, pedagógov a nepedagogických zamestnancov bola štátom vypracovaná legislatíva, ktorú sú základné školy povinné dodržiavať. Politika v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci má na Slovensku dlhodobú tradíciu a so vstupom do Európskej únie sa právne predpisy menili a zdokonaľovali podľa noriem tohto spoločenstva.

I keď je oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia legislatívne veľmi podrobne ošetrená a školy prechádzajú modernizáciou, ktorá má za jednu z úloh znížiť úrazovosť, určitá miera rizika bude stále.

Zameriame sa na úrazovosť žiakov základných škôl a komparáciou úrazovosti podľa rôznych kritérií sa snažíme dospieť k najlepšiemu spôsobu prevencie a ochrany zdravia žiakov. Podľa získaných informácií zistíme najčastejšie zdroje a príčiny úrazov, na ktoré sa zameriame a pokúsime sa nájsť spôsoby zamedzenia a zníženie pôsobenia týchto faktorov na bezpečnosť žiakov.

1 Historický vývoj školstva

Človek sa o výchovu a vzdelávanie zaujímal už v praveku. Samozrejme tak činil neuvedomele, bez pravidiel. Táto výchova bola dôsledkom priamej konfrontácie človeka s prírodou, prírodnými živlami či potrebou zabezpečiť prežitie svojho kmeňa. Už v týchto časoch môžeme uvažovať o vzdelávaní. Starší učili mladších, ako správne a čo najbezpečnejšie získať potravu, zaobchádzať s nástrojmi alebo chrániť svoje obydlia pred nebezpečenstvami. V prvotnopospolnej spoločnosti bolo dieťa vedené a vychovávané od útleho veku k práci.

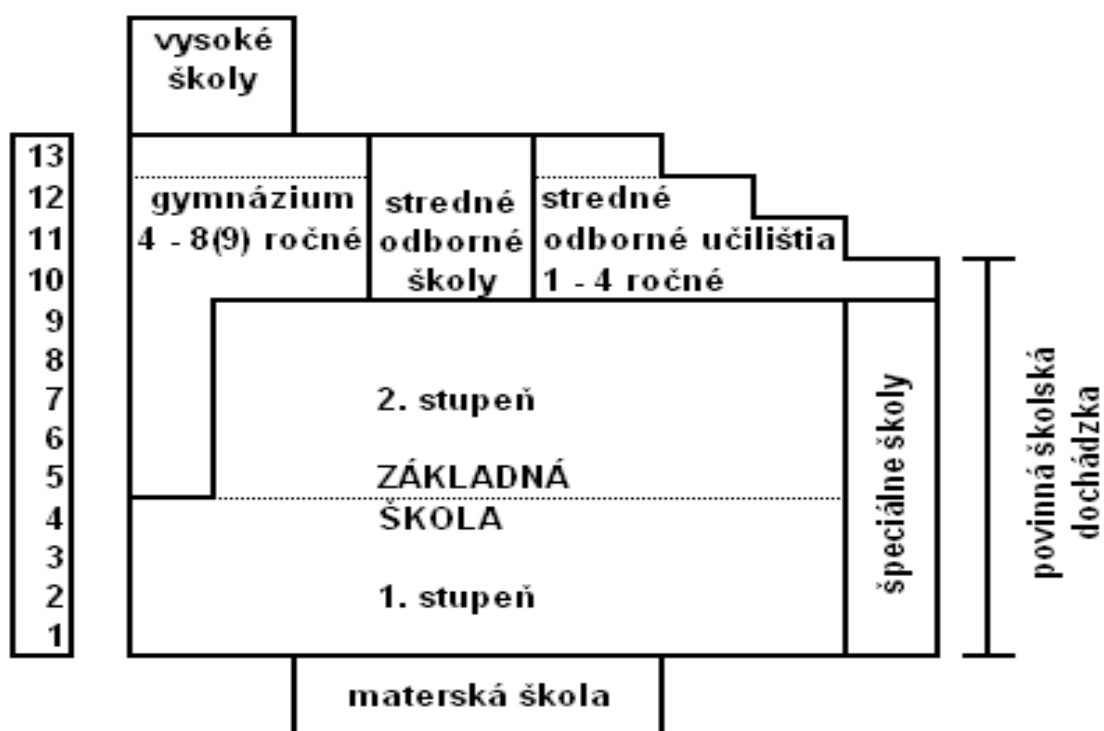
Veľkým medzníkom výchovy bol príchod gréckych mysliteľov ako Platón, Aristoteles, Demokritos, Pytagoras. Práve oni pripisujú vzdelávaniu a výchove obrovskú moc, pretože môže ovplyvniť telo i dušu človeka.

Vzostupom remesiel sa okruh vzdelávaných predmetov rozšíril. S pôvodných dvoch predmetov, latinčiny a náboženstva, sa začínajú vyučovať aj predmety ako rétorika, aritmetika, gramatika, prírodovedné a sociálne predmety. Ďalší vývoj školstva prináša názor, že harmonizáciou duševnej a telesnej práce sa dosiahne kvalitatívne i kvantitatívne lepší výsledok. Vyučenie sa remeslu, teda fyzická práca, sa stáva súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu. Vyučujúcimi boli v tomto prípade majstri daných remesiel, ktorí deti mnohokrát zneužívali a vykorisťovali. V 17. storočí sa objavuje veľký pedagóg a reformátor Ján Amos Komenský, ktorý svojimi dielami *Didactica magna* (Veľká didaktika), *Opera didactica omnia* (Zobrané didaktické diela) alebo *Informatorium školy materskej* ovplyvnil pedagogiku a jeho didaktické zásady sú platné dodnes. Pripisoval veľký význam nielen výchove, ale aj manuálnej práci u detí, pri ktorej zdôrazňoval, že má byť vždy bezpečná. Na prelome 18. a 19. storočia dochádza vplyvom Švajčiara Jána Pestalozziho k výraznej zmene v pohľade na prácu detí v továrňach. Uvedomoval si význam manuálnej práce, ale len v jej spojení s teoretickým vyučovaním v školách. Preto sa snažil prácu detí v továrňach čo najviac obmedziť a nahradiť ju prácou priamo v školských zariadeniach, kde by mali žiaci bezpečnejšie pracovné podmienky. Až koncom 19. a začiatkom 20. storočia bola takmer v celej Európe a Amerike uzákonená povinná školská dochádzka. V ďalších rokoch sa systém školstva zdokonaľoval a menil, práca detí sa čoraz častejšie uskutočňovala na školách ako súčasť vyučovacích predmetov, teoretické

znalosti sa stále viac rozširovali a integrovali do učebných osnov. Dnešnému stavu školského systému môžeme vďačiť tisícom rokov vývoja.

1.1 Školský systém v Slovenskej republike

Školský systém v každej krajine je závislý od jej historického, kultúrneho a spoločenského vývoja. Na Slovensku sa tento systém skladá zo štyroch základných stupňov škôl – predprimárny, primárny, sekundárny a terciárny. Pre vypracovanie Štátneho vzdelávacieho programu podľa jednotlivých stupňov vzdelávania používame na Slovensku klasifikáciu ISCED³ (International Standart Classification of Education – Medzinárodná štandardná klasifikácia vzdelávania) prebranú od organizácie UNESCO. Štruktúru výchovno-vzdelávacej sústavy a podrobnosti fungovania jej jednotlivých súčastí určujú zákony a vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky. Na obrázku č. 1 je znázornená schéma školského systému v Slovenskej republike.

Obrázok 1: Schéma školského systému v Slovenskej republike (<http://www.regionzilina.sk/showdoc.do?docid=373> 2011-03-27 o 16:55).

1.1.1 Predprimárny a primárny stupeň škôl

Do predprimárneho stupňa radíme všetky druhy vzdelávania predchádzajúce primárnemu stupňu. Z toho vyplýva, že do predprimárneho stupňa škôl zaradíme hlavne materské školy. V týchto zariadeniach je výchova a vzdelávanie detí zabezpečované v spolupráci s rodičmi v súlade s ich vekovými a individuálnymi osobitosťami. Profil absolventa v predprimárnom vzdelávacom programe (ISCED 0) je zadefinovaný: „Absolvent predprimárneho vzdelávania má poznatky a schopnosti, ktoré majú význam vo vzťahu k propedeutike (základom) kultúrnej, čitateľskej, matematickej a prírodovednej gramotnosti. Je pripravený na vstup do primárneho vzdelávania na základnej škole a na ďalší aktívny život v spoločnosti. Vymedzenie kompetencií (spôsobilostí) treba chápať relatívne, nakoľko v predškolskom období ide o dosahovanie základov kompetencií dieťaťa.“ (http://www.minedu.sk/data/USERDATA/RegionalneSkolstvo/PredskolskaV/ISCED_0_SVP_pre_MS.pdf 2011-03-27 o 18:23). Z uvedeného vyplýva, že výchovno-vzdelávacie procesy na materských školách, väčšinou prezentované hravou formou vzdelávania, majú veľký podiel na ďalšom telesnom a duševnom vývoji dieťaťa a prispievajú k jeho mentálnej zrelosti.

Primárny stupeň štúdia ISCED 1 je charakterizovaný ako prvý stupeň základnej školy, t.j. žiaci v prvom až štvrtom ročníku. Program primárneho stupňa vzdelávania je založený na bezproblémovej adaptácii žiaka z predprimárneho stupňa a rodinnej starostlivosti. Po absolvovaní tohto stupňa by mal mať žiak osvojené, s pomocou pedagógov ale aj vlastným snažením a prácou, základy čitateľskej, matematickej, pisateľskej, prírodovedeckej a kultúrnej gramotnosti, ale i základy používania materinského, štátneho a cudzieho jazyka. Žiak by mal mať osvojené účinné techniky učenia sa a rozvíjania svojich spôsobilostí. Taktiež by mal zvládnuť základné princípy sociálnej interakcie, spolupráce a komunikácie.

1.1.2 Sekundárny stupeň škôl

Sekundárny stupeň vzdelávania sa delí na nižší sekundárny stupeň a vyšší sekundárny stupeň vzdelávania.

Nižšie sekundárne vzdelávanie ISCED 2 – nadväzuje na primárny stupeň

vzdelávania pred vstupom na vyššie sekundárne vzdelávanie. Patrí sem druhý stupeň základných škôl, čiže žiaci piateho až deviateho ročníka (ISCED 2A), nižšie ročníky päť až osem ročných gymnázií (ISCED 2B) a žiaci konzervatórií (ISCED 2C). Posledné dva menované stupne patria do nižšieho sekundárneho stupňa po ročník, ktorý zodpovedá deviatemu ročníku základnej školy. Absolventi tohto stupňa vzdelávania by mali uplatňovať získané vedomosti, zručnosti a schopnosti vo všednom živote. Predpokladá sa ich adekvátne verbálne vyjadrovanie v materinskom i v cudzom jazyku. Taktiež by mali zvládať analytické, logické a priestorové myslenie v bežných životných situáciách. Mali by si uvedomovať svoju identitu a individuálne schopnosti, potrebu seberealizácie, budovať si vlastné názory a samostatnosť, samozrejme s ohľadom na sociálne prostredie, v ktorom žijú a s ktorým prichádzajú do kontaktu. Z toho vyplýva i potreba tolerancie voči iným etnikám a kultúram a potreba ochrany životného prostredia. Už v tomto veku by sa mali začať aktívne zaujímať o udalosti vo verejnom živote a posudzovať ich.

Vyššie sekundárne vzdelávanie ISCED 3 – je stupeň vzdelávania medzi nižším sekundárnym a terciárnym stupňom vzdelávania. Do tohto stupňa patria štvorročné gymnáziá a vyššie ročníky päť až osem ročných gymnázií (všeobecné vzdelávanie - ISCED 3A), stredné odborné školy s maturitou vrátane vyšších ročníkov konzervatórií (ISCED 3B) a stredné odborné učilišťa (odborné vzdelávanie – ISCED 3C). Po absolvovaní vyššieho sekundárneho stupňa vzdelávania by žiaci mali byť pripravení na ďalší – terciálny stupeň štúdia (gymnáziá, stredné odborné školy, konzervatóriá), alebo na pracovné povinnosti (väčšinou absolventi stredných odborných škôl a stredných odborných učilíšť). Títo absolventi by mali ovládať všeobecnú vzdelanosť, ktorú tvorí komplex znalostí a vedomostí, individuálnych schopností, hodnotového rebríčka, osobnostných črt a iných špecifických dispozícií. Všeobecná vzdelanosť je výsledkom všetkých stupňov vzdelávania, ako aj individuálneho prístupu každého žiaka (neformálne vzdelávanie, neinštitucionálne vzdelávanie, sebvzdelávanie).

Nadstavbové formy odborného vzdelávania ISCED 4 – slúži na prehĺbenie a rozširovanie vedomostí nadobudnutých v predchádzajúcom stupni. Úroveň týchto programov je rôzna. Niektoré sú koncipované ako tzv. pomaturitné štúdium (ISCED 3A, ISCED 3B), iné majú koncepciu prispôbenú absolventom stredných odborných učilíšť (ISCED 3C). Pomaturitné štúdium slúži na zvyšovanie a prehĺbovanie na výkon povolania alebo na ďalší, terciálny stupeň štúdia. Žiaci sa môžu stretnúť s viacerými formami štúdia ako napríklad zdokonaľovacie štúdium, inovačné štúdium, kvalifikačné štúdium, špecializačné štúdium, či vyššie odborné štúdium.

1.1.3 Terciárny stupeň škôl

Ak hovoríme o terciárnom stupni vzdelávania, myslíme tým vrcholný stupeň vzdelávacieho, vedeckého a umeleckého procesu v našej republike. I tento stupeň sa skladá z viacerých, na seba nadväzujúcich stupňov.

Prvý stupeň terciárneho vzdelávania ISCED 5B – známe aj ako vyššie odborné vzdelanie. Jeho absolventmi sa stanú žiaci, ktorí úspešne zvládli minimálne dvojročný a maximálne trojročný vzdelávací program na strednej odbornej škole ukončený absolventskou skúškou (diplomovaný špecialista „DiS“) alebo žiaci navštevujúci posledný ročník súvislého šesťročného alebo osemročného vzdelávacieho programu na konzervatóriu ukončený absolventskou skúškou (diplomovaný umelec „Dis.art“).

Vysokoškolské vzdelanie bakalárske ISCED 5 – študijný program prvého stupňa, ktorý sa zameriava na získavania teoretických a praktických poznatkov založených na aktuálnom stave vedy alebo umenia. Absolventi bakalárskeho štúdia (bakalár „Bc.“) musia s nadobudnutými poznatkami vedieť pracovať pri výkone povolania alebo pri pokračovaní v ďalšom štúdiu.

Vysokoškolské vzdelanie magisterské, inžinierske a doktorské ISCED 5A – študijný program druhého stupňa je taktiež zameraný na štúdium aktuálnych poznatkov vedy alebo kultúry. Absolventi tohto stupňa štúdia (magister „Mgr.“, inžinier „Ing.“, doktor medicíny „MUDr.“, doktor veterinárskej medicíny „MVDr.“) sú pripravení na vykonávanie svojej práce alebo na ďalšie štúdium.

Doktorandské štúdium ISCED 6 – pozostáva zo študijnej a vedeckej časti. Študent okrem štúdia poznatkov založených na súčasnom stave vedeckého alebo umeleckého poznania musí k tomuto poznaniu prispieť vlastným výskumom. Podmienkou ukončenia doktorandského štúdia je úspešné vykonanie dizertačnej skúšky. Absolventi získavajú vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa („PhD.“).

2 Základná škola

Po roku 1989 dochádza na Slovensku k zmene štruktúry školského systému a k inováciám v oblasti obsahu vzdelávania a výchovno-vzdelávacieho procesu. Zmenu priniesla nová spoločensko-politická situácia. Zmeny v školskom systéme boli predmetom zákona č. 171/1990 Zb., ktorým sa menil a dopĺňal zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon). Hlavné zmeny boli v dĺžke trvania základnej školskej dochádzky, ktorá sa predĺžila s ôsmich na deväť rokov, možnosť vyučovať náboženskú a etickú výchovu, možnosť zriaďovania súkromných a cirkevných škôl a zákaz činnosti politických strán alebo hnutí. Od školského roku 1999/2000 sa hranica povinnej školskej dochádzky posunula na desať rokov, z toho deväť rokov je žiak povinný absolvovať na základnej škole. Povinná školská dochádzka sa pre dieťa začína dovŕšením šiesteho roku života. Základné školy začínajú byť otvorené i experimentálnym formám vyučovania. Pozitívnym krokom môžeme označiť aj integráciu zdravotne postihnutých detí do tried so zdravými deťmi. Po rokoch úplnej ignorácie a segregácie duševne a telesne chorých ľudí sa súčasný školský systém snaží o zmiernenie predsudkov a väčšej tolerantnosti medzi týmito skupinami ľudí tým, že vytvára spoločné triedy so zdravými i postihnutými deťmi. Obsah vzdelávania sa neustále inovuje o aktuálne témy, napríklad o environmentalistiku a sexuológiu. Základné školy majú možnosť zapojiť sa do množstva vzdelávacích programov zameraných na rôzne problémy (protidrogové projekty, projekty zamerané na rešpektovanie a toleranciu iných kultúrnych alebo národných etník...).

Vo výchovno-vzdelávacom procese však stále musíme dbať na dodržiavanie hygienických a bezpečnostných zásad. Preto musia byť zásady bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a hygienické zásady súčasťou učebných osnov a výchovno-vzdelávacieho procesu.

Základná škola by mala svojich žiakov naučiť nielen teoretické poznatky a vedomosti, ale ich aj prakticky využívať. Žiaci by si mali uvedomovať potreby bezpečného správania sa a svojím konaním by nemali ohrozovať seba ani ostatných.

2.1 Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci ako súčasť učebných osnov na základných školách

Problematikou bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov sa súčasný školský systém zaoberá veľmi intenzívne. Výchovu a vzdelávanie k bezpečnosti a ochrane zdravia zabezpečujú pedagógovia už na predprimárnom stupni vzdelávania, na ktorý nadväzujú ďalšie stupne. Hlavným cieľom výchovy je naučiť žiaka bezpečnej manipulácii s nástrojmi a prístrojmi, s ktorými počas vzdelávania prichádza do kontaktu. Vyučujúci by mal žiaka oboznámiť s hlavnými zásadami bezpečnej práce a dbať na to, aby ich žiak dodržiaval. Taktiež by mal u žiakov formovať právne vedomie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, požiarnych, dopravných, hygienických a iných predpisov. Ak sa dieťa v mladom veku naučí správnym zásadám pri práci, nesie si tieto zručnosti i do ďalšieho života. Preto nie je dobré, ak sa bezpečnostné a hygienické návyky zanedbávajú.

2.1.1 Bezpečnosť a ochrana zdravia žiakov na prvom stupni základných škôl

Na primárnom stupni sa žiaci stretávajú s jednoduchými zásadami bezpečnosti a ochrany zdravia. Výchova a vzdelávanie by mala byť realizovaná pomocou primeraných učebných pomôcok. Absolventi tohto stupňa by mali rešpektovať a dodržiavať vnútorný poriadok školy, vedieť reagovať v prípade mimoriadnej udalosti, ľahkého poranenia alebo choroby a mali by vedieť, kde sa v škole nachádzajú únikové cesty. Tiež by mali poznať telefónne čísla na rodičov, požiarnikov, políciu a záchrannú službu. Nemenej dôležité je, aby boli oboznámení so zásadami zdravej výživy a životného štýlu a hygienickými zásadami, dôsledkami pitia alkoholu a fajčenia. Mali by tiež ovládať základy bezpečnej manipulácie s elektrickým prúdom a ohňom. Súčasťou vyučovania na základných školách bývajú aj rôzne predmety zamerané na ručnú prácu. Na týchto predmetoch sa žiaci oboznamujú so správnou manipuláciou s náradím, nadobúdajú motorickú zručnosť, učia sa rozlišovať nebezpečné rastliny a živočíchy. Dôležitou súčasťou výchovy na tomto stupni škôl je dopravná výchova. Žiaci sú v nej oboznamovaní so základnými zásadami bezpečného správania sa na cestách a chodníkoch.

2.1.2 Výchova a vzdelávanie k bezpečnosti a ochrane zdravia na druhom stupni základných škôl

Do druhého stupňa patria žiaci piateho až deviateho ročníka. Špecifikum týchto žiakov spočíva v tom, že začínajú dospievať. Práve v pubertálnom veku majú mladí ľudia tendenciu rebelovať a nerešpektovať pravidlá. Do úvahy by sa mala brať aj skutočnosť, že títo žiaci sú náchylnejší na kritiku, a preto by nemuseli dobre mienené rady prijať s patričným pochopením. Pre čo najlepšie osvojenie si správnych bezpečnostných a hygienických návykov a environmentálnych vedomostí žiakmi je veľmi dôležitý prístup pedagógov, využívanie rôznych edukačných foriem a pracovných postupov, ako aj využívanie informačno-komunikačných technológií. Žiaci rozširujú a prehlbujú svoje vedomosti z prvého stupňa, snažia sa samostatne analyzovať nebezpečné a rizikové situácie a reagovať na ne pomocou získaných vedomostí a zručností. Vedia podať prvú pomoc a poznajú základné postupy pri nepredvídanej situácii. Konajú a správajú sa tak, aby neohrozovali zdravie a život sebe ani svojmu okoliu a nepoškodzovali cudzí majetok. Sú si vedomí trestnoprávnej zodpovednosti a dôsledkov svojho konania. Takisto by mali vedieť o význame správneho držania tela pri rôznych prácach, režime práce a odpočinku a ergonomických požiadavkách na pracovné nástroje a pracovné miesto. Absolventi tohto stupňa štúdia musia tiež poznať základné právne normy bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, poznajú význam správnych pracovných postupov, vedia, ktoré škodlivé faktory pracovného prostredia by mohli na nich pôsobiť a poznajú spôsob ochrany proti nim.

2.1.3 Predmety so zvýšeným rizikom úrazov

Súčasťou učebných osnov základných škôl sú okrem predmetov zameraných na teoretické vedomosti i predmety podporujúce telesný a pracovný vývoj dieťaťa, ako aj hodiny v laboratóriách, zamerané na empirické skúsenosti žiakov. Výučba týchto predmetov prináša zvýšené riziko školských úrazov, preto treba dbať na zvýšené bezpečnostné opatrenia. Každá škola si vypracúva tzv. školský poriadok. Pre predmety so zvýšeným rizikom úrazov je tento poriadok doplnený o body, ktoré sú špecifické pre daný predmet. Žiaci sú s týmito pravidlami oboznámení vždy na začiatku každého nového školského roka a svojim podpisom potvrdzujú ich dodržiavanie.

Telesná výchova sa vyučuje v každom ročníku základnej školy. V prvom až štvrtom ročníku sú hodiny telesnej výchovy pre dievčatá a chlapcov spoločné. Triedy na druhom stupni základnej školy sa delia alebo spájajú na skupiny dievčat a chlapcov toho

istého ročníka. Ich počet by však nemal presiahnuť hranicu 25 žiakov. Úlohou tohto predmetu je oboznámiť žiakov s dôležitosťou pohybu a jeho významu pre zdravie a vštepovať žiakom zásady správneho držania tela. Dôležitou súčasťou telesnej výchovy sú aj hygienické návyky, ktoré sa žiaci snažia upevňovať i v praxi. Telesná výchova sa vyučuje v špeciálnych triedach s telovýchovnými pomôckami, ale aj na vonkajších ihriskách. Na hodinách telesnej výchovy sú žiaci vystavovaní zvýšenej telesnej záťaži. V zápale cvičenia a hier môže preto dôjsť k úrazom. Najčastejšie úrazy sú zapríčinené pádmi, ktoré spôsobujú buď nevyhovujúce podlahy, či povrch ihriska alebo neprimeraná obuv. Stávajú sa ale i úrazy spôsobené zlým stavom telovýchovného náčinia, nepozornosťou žiakov alebo precenením svojich schopností. Pedagógovia vyučujúci tento predmet by mali dbať na dodržiavanie tohto poriadku a na disciplínu žiakov a za žiadnych okolností nesmú nechať bez dozoru žiakov, ktorých vyučujú. Dôležité je aj prispôsobenie cvikov a pohybového zaťaženia vekovým a fyzickým možnostiam žiakov. Musí sa dbať aj na spoľahlivosť a stav používaného náradia.

Technická výchova má za úlohu naučiť žiakov zodpovednému a primeranému zaobchádzaniu s pracovnými nástrojmi a prístrojmi v technickom prostredí. Predmet technická výchova smie navštevovať najviac 17 žiakov. Cieľom technickej výchovy je nadobudnutie pracovnej a technickej gramotnosti, ktorá je dôležitá pre ich ďalší život. Mnohí žiaci sa tu prvýkrát stretávajú s manuálnou prácou a nemajú vypestované základné návyky pri manipulácii s materiálom a jeho opracovaním. Bezpečnosť a ochrana zdravia je tu prioritou, pretože nedodržanie banálnych zásad môže mať za následok ľahké i ťažšie zranenia. Vyučujúci má za úlohu usmerňovať prácu žiakov pomocou overených a vyskúšaných metód. Dáva im len také úlohy, ktoré sú schopné na svoj vek a skúsenosti zvládnuť. Musí stále pozorovať a usmerňovať, aby nedošlo k poškodeniu zdravia žiakov alebo škodám na majetku. Technický stav používaných nástrojov sa musí pravidelne kontrolovať. Povinnosťou žiakov je ohlásiť akékoľvek zranenie alebo chybný stav zariadenia vyučujúcemu.

Práca v špecializovaných laboratóriách slúži na laboratórne pokusy. Žiaci si tu môžu v praxi overiť teoretické vedomosti a konfrontovať ich so skutočnosťou. Väčšina škôl disponuje tromi typmi laboratórií – chemickým, biologickým a fyzikálnym. Učia sa tu základné princípy fungovania fyzikálnych javov, chemických reakcií a biologických poznatkov. Získavajú prvé skúsenosti s prácou vo výbušnom alebo horľavom prostredí. Musia zvládať zodpovednosť a naučiť sa svedomitému zaobchádzaniu s používanými látkami. Žiaci si pred vstupom do laboratória oblečú ochranný odev a riadia sa príkazmi

pedagóga. Medzi najrizikovejšiu skupinu laboratórií patria chemické laboratóriá. Platia v nich veľmi prísne bezpečnostné a hygienické pravidlá. Pri výučbe v laboratóriách je prísne zakázané konzumovať jedlo alebo piť tekutiny. Pokusy sa môžu vykonávať len v prítomnosti vyučujúceho a len s predpísanými učebnými pomôckami. V žiadnom prípade nemôže žiak bez vedomia vyučujúceho miešať chemikálie, zapájať elektrické obvody alebo inak ohrozovať seba a ostatných. Žiaci sú oboznámení s účinkami elektrického prúdu, zemného plynu a účinkom rôznych chemikálií na ľudský organizmus. Pedagóg pozorne predvádza a vysvetľuje postup vykonávaného pokusu. Neustále kontroluje prácu svojich žiakov a dáva pozor na správne vykonávanie zadanej úlohy. Na Slovensku je, žiaľ, stav laboratórií na mnohých základných školách nevyhovujúci súčasným európskym kritériám. Laboratóriá na mnohých školách by už dávno nemali slúžiť na pokusy a cvičenia.

Hodiny informatiky sú realizované pre vzdelávanie žiakov v oblasti informačno-komunikačných technológií. Informatiku alebo informatickú výchovu môže navštevovať skupina s maximálnym počtom 17 žiakov. Žiaci sa v nich stretávajú s počítačmi a učia sa základom informatickej gramotnosti. Učia sa správnym zásadám pri práci s počítačom, tzn. správne držaniu tela, efektívnej a bezpečnej práci, dodržiavaniu zásad práce a odpočinku. U detí na prvom stupni musia byť prestávky po pätnástich až tridsiatich minútach práce s počítačom a žiaci druhého stupňa musia mať prestávku po štyridsiatich minútach práce s počítačom. Aby sa príliš nezaťažoval zrak žiakov musí sa technik respektíve vyučujúci postarať o primeraný jas obrazovky, kontrast farieb a veľkosť znakov na obrazovke. Počítačová trieda musí byť vybavená vhodným systémom nastavitelných clôn tlmenia slnečného svetla aby nedošlo k priamemu oslneniu alebo odrazom svetla na obrazovke. Veľmi dôležitým aspektom pri práci s počítačom je aj vzdialenosť monitora a klávesnice. Optimálna vzdialenosť žiaka od monitora je od päťsto po sedemsto milimetrov. Táto vzdialenosť závisí od veľkosti pozorovaného detailu na obrazovke. Žiaci taktiež nemôžu v počítačových triedach konzumovať jedlo a tekutiny, manipulovať s elektrickými prístrojmi, s ktorými nepracujú a každý úraz alebo chybu musia nahlásiť vyučujúcemu.

2.2 Legislatíva Slovenskej republiky zaisťujúca bezpečnosť a ochranu zdravia na základných školách

Jedným zo základných ľudských práv je právo na ochranu zdravia a života. V Slovenskej republike je toto právo zakotvené mimo iného aj v Ústave Slovenskej republiky: „Zamestnanci majú právo na spravodlivé a uspokojujúce pracovné podmienky. Zákon im zabezpečuje najmä... c) ochranu bezpečnosti a zdravia pri práci...“ (Ústava Slovenskej republiky, 2006, čl. 36). Táto ústavná zásada plne rešpektuje všetky medzinárodné právne dokumenty, ako Charta OSN, Listina ľudských práv a slobôd, Európska sociálna charta a iné. Členstvom v Európskej únii sme prevzali smernice, ktoré sme rozpracovali zákonmi a predpismi na zaistenie bezpečnostných a zdravotných požiadaviek. Aj napriek priaznivému vývoju v oblasti pracovnej úrazovosti nemožno pokladať situáciu za priaznivú, najmä ak si uvedomíme závažnosť sociálnych a ekonomických dopadov. Zákony týkajúce sa problematiky bezpečnosti a ochrany zdravia sa preto neustále novelizujú a menia. V súčasnej dobe je u nás v platnosti niekoľko zákonov riešiacich bezpečnostné, zdravotné a hygienické požiadavky.

2.2.1 Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Úlohou tohto zákona je koncentrovať v jednom právnom predpise všetky aspekty bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, čím sa dôslednejšie zabezpečuje BOZP, vylučuje či znižuje sa počet vzniku pracovných úrazov, chorôb z povolania a iných poškodení zdravia z práce. Rieši aj podmienky na zabezpečenie uspokojivej ochrany života a zdravia zamestnancov a posilňuje participáciu zástupcov zamestnancov v oblasti BOZP. Nájdeme v ňom komplexný prehľad od ústredných orgánov cez všetky organizácie podieľajúce sa na zaisťovaní BOZP a ich kompetenciách. Tiež sú tu zachytené práva a povinnosti zamestnávateľov i zamestnancov a vysvetlené základné pojmy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia.

2.2.2 Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákonník práce je základný právny dokument riešiaci pracovnoprávne vzťahy medzi zamestnávateľom a zamestnancom. Skladá sa z jedenástich častí, v ktorých sa opisujú práva a povinnosti zamestnávateľa a zamestnanca. Okrem iného je tu spomenuté: „*Mladiství majú právo na prípravu na povolanie a zabezpečenie pracovných podmienok umožňujúcich rozvoj ich telesných a duševných schopností.*“ (Zákon č. 311/2001 Z. z., čl. 7). Ak si uvedomíme, že ich telesný a duševný rozvoj sa realizuje od útleho detstva a prebieha i na základnej škole, musíme dbať na také podmienky vyučovania v triedach, v odborných učebniach, v priestoroch laboratórií, v pracovných dielňach, v telocvični, v školských zariadeniach i pri mimoškolských činnostiach, ktoré zabezpečujú ochranu ich zdravia a života.

2.2.3 Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, rozvoji a podpore verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon sa zaoberá požiadavkami na zdravé životné a pracovné podmienky a úlohami fyzických a právnických osôb v oblasti ochrany, podpore a rozvoji verejného zdravia. Zdravé životné a pracovné podmienky sú tu definované ako podmienky, ktoré nepôsobia nepriaznivo na človeka a jeho zdravie, ale zdravie človeka kladne ovplyvňujú. Životné podmienky sú tvorené stavom životného prostredia a životným štýlom človeka. Preto by sa mala od detstva žiakom vštepovať potreba ochrany a zveľaďovania životného prostredia, dôležitosť zdravého životného štýlu bez alkoholu, cigariet a drog, potreba správnej životosprávy a pohybu. Na základnej škole v čase školského vyučovania je veľmi dôležité dbať na správne mikroklimatické podmienky, ako osvetlenie, teplota, hluk, vibrácie a chrániť žiakov pred expozíciou rôznym škodlivým látkam alebo žiarením. V zákone sa tiež riešia hygienické požiadavky pri plánovaní, projektovaní, výstavbe a kolaudácii stavieb vrátane škôl. Je dôležité umiestnenie základnej školy v prostredí, aby neohrozovala alebo inak negatívne neovplyvňovala na životné prostredie a aby zamestnanci a žiaci školy sami neboli ohrození nebezpečnými faktormi prostredia. Na dodržiavanie príslušných hygienických predpisov dozerajú regionálne úrady verejného zdravotníctva.

2.2.4 Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Z hľadiska bezpečnosti a ochrany zdravia sú v tomto zákone uvedené práva a povinnosti školy a školského zariadenia, detí a žiakov ako aj rodičov alebo zákonných zástupcov. Žiak sa musí správať tak, aby svojim konaním neohrozoval seba a ostatných účastníkov výchovno-vzdelávacieho procesu, musí dodržiavať školský poriadok a iné predpisy školy a rešpektovať pokyny zamestnancov školy. Rodič alebo zákonný zástupca má povinnosť oboznámiť školu so zdravotným stavom a spôsobilosťou dieťaťa, so zmenou zdravotného stavu alebo s inými závažnými skutočnosťami, ktoré by mohli ohroziť jeho zdravie. Určuje sa tu aj maximálny počet žiakov v triede podľa ročníka. Obmedzený počet žiakov jedného ročníka je dôležitý kvôli lepšej spolupráci medzi žiakom a učiteľom ako aj kvôli poriadku a disciplíne v triede. Najvyšší počet žiakov v prvom ročníku je 22, v druhom až štvrtom ročníku je to 25 žiakov a v piatom až deviatom ročníku môže byť maximálne 28 žiakov. Niekedy je problematické dodržať tieto limity, pretože počet žiakov z roka na rok klesá a ekonomicky sa nedá zabezpečiť dostatočný počet pedagógov pre predpísaný počet žiakov.

2.2.5 Metodické usmernenie č. 4/2009 – R k zavedeniu jednotného postupu škôl, školských zariadení a vysokých škôl pri vzniku registrovaného školského úrazu a pri evidencii nebezpečných udalostí

Ministerstvo školstva SR vydalo toto metodické usmernenie, aby zjednotilo evidenciu a registráciu školských úrazov a nebezpečných udalostí. Úlohou tohto dokumentu je oboznámiť školy so základnými pojmami a povinnosťami pri výskyte akéhokoľvek školského úrazu. Aby sme mohli hovoriť o registrovanom a evidovanom školskom úraze, musíme si najskôr tieto pojmy vysvetliť.

Registrovaný školský úraz je poškodenie zdravia žiaka alebo študenta, ak sa stal v priebehu vyučovacieho procesu na základných školách, základných umeleckých školách, špeciálnych školách, stredných školách, školských zariadeniach a vysokých školách alebo v rámci nepovinných činností organizovaných školou a pri činnostiach, ktoré žiak vykonal na príkaz pedagóga alebo povereného zamestnanca školy. Registráciou prebiehajú len

úrazy, ktoré spôsobili žiakovi dobu liečenia dlhšiu ako tri dni alebo mali za následok smrť žiaka. Ak dôjde k úrazu žiaka na praktickom vyučovaní u fyzickej alebo právnickej osoby na základe dohody, neráta sa tento úraz za školský ale za registrovaný pracovný úraz.

Evidovaný školský úraz je každé poškodenie zdravia žiaka alebo študenta, ktoré nebolo potrebné registrovať. Ide o úrazy spôsobujúce neprítomnosť žiaka na vyučovaní kratšiu ako štyri dni. Evidencia školských úrazov je potrebná kvôli možnosti neskoršieho prejavu úrazu. Evidujú sa tiež všetky nebezpečné udalosti, pri ktorých bola ohrozená bezpečnosť a zdravie žiaka, ale nedošlo k poškodeniu jeho zdravia.

Pokyny na správne vyplnenie registrovaného a evidovaného úrazu sú ďalšou súčasťou tohto metodického usmernenia.

2.3 Povinnosti základnej školy ako právneho subjektu

Základná škola je právny subjekt a to znamená, že nesie zodpovednosť za svojich zamestnancov a žiakov. Zamestnávateľom je v tomto prípade riaditeľ školy, ktorému plynú zo zákonníka práce a iných právnych dokumentov rovnaké práva a povinnosti, ako zamestnávateľovi v ktorejkoľvek inej firme. Riaditeľ sa musí starať o fyzickú a psychickú pohodu všetkých svojich zamestnancov a žiakov. Dôležitou súčasťou povinností riaditeľa je prevencia v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, hygienických požiadaviek a bezpečnosti na pracovisku. Tieto zásady sa musia dodržiavať počas všetkých úkonov, ktoré v škole prebiehajú, tzn. počas vyučovacej hodiny, počas prestávok, v školských dielňach, v laboratóriách, v telocvični, v školskej jedálni a na školskom dvore. Dozor nad žiakmi vykonáva poverený pedagóg podľa pracovného poriadku. Riaditeľ je pre tento účel povinný vydávať prevádzkové poriadky pre učebne, telocvične, odborné učebne a pracoviská, ktorými sa bližšie určuje organizácia práce a bezpečnosť prevádzky. S prevádzkovými poriadkami sa musia oboznámiť všetci učitelia a žiaci, ktorý dané priestory navštevujú. Ďalej je povinný vypracovať organizačný poriadok školy, ktorým sa vymedzuje organizačná štruktúra a vymedzuje sa činnosť a zodpovednosť vedúcich zamestnancov. Organizačná štruktúra musí byť v škole zverejnená na viditeľnom mieste. Špecifickým prípadom sú exkurzie, výlety, vychádzky a kurzy, ktoré riaditeľ môže zaradiť do pracovného plánu školy. Škola môže tieto aktivity konať len so súhlasom zákonného zástupcu žiaka. Pred uskutočnením výletov, exkurzií alebo výcvikov zodpovedný učiteľ

napiše záznam o organizácii a poučení o bezpečnosti a ochrane zdravia. Pre tieto činnosti sú vypracované osobitné povinnosti pre pedagogických zamestnancov a žiakov. Súčasťou telesnej výchovy bývajú plavecké a lyžiarske výcviky. Z hľadiska bezpečnosti a ochrany zdravia ide o z najnebezpečnejšie kurzy na základnej škole. Preto je počet žiakov na týchto výcvikoch obmedzený. Na lyžiarskom kurze, ktorý sa koná so žiakmi siedmeho až ôsmeho ročníka, môže jeden pedagóg viesť maximálne pätnásťčlenné družstvo. Pedagóg musí spĺňať kvalifikačné predpoklady na vyučovací predmet telesná výchova alebo iný pedagogický zamestnanec s osvedčením o spôsobilosti viesť lyžiarsky výcvik. Plavecký výcvik sa môže viesť len vo vyhradenom priestore krytého bazéna alebo kúpaliska do výšky hladiny 1,2 metra. Jeden dospelý cvičiteľ môže viesť skupinu s najviac desiatimi žiakmi. Tak ako pri lyžiarskom výcviku i tu musí kurz viesť len pedagóg s patričnými osvedčeniami. Žiaci sa musia pred začiatkom každého kurzu poistiť proti úrazom. Na exkurziách, výletoch alebo akciách konaných mimo školy nesmie na jedného pedagogického zamestnanca zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia žiakov pripadať viac ako dvadsaťpäť žiakov. Ak ide o akciu v zahraničí, na jedného učiteľa môže pripadať najviac pätnásť žiakov.

2.3.1 Povinnosti žiaka na základnej škole

Tak ako má škola povinnosti voči svojim zamestnancom a žiakom, tak i žiaci majú povinnosti voči škole. Pravidlá, ktoré musia žiaci v škole a školskom areáli dodržiavať zabezpečujú bezpečný a plynulý chod školského vyučovania. Základné práva a povinnosti žiaka sú súčasťou školského zákona č. 245/2008 Z. z. a vo vyhláske č. 320/2008 Z. z. o základnej škole. Žiak má podľa týchto právnych dokumentov rešpektovať pokyny pedagóga, správať sa vždy s úctou k starším i k svojim rovesníkom a to nielen v škole, ale aj mimo nej. Jeho povinnosťou je aj plnenie školských povinností a dodržiavanie školského poriadku. Pred skončením školského vyučovania nesmie opustiť školskú budovu bez súhlasu učiteľa. Dôležitá je povinnosť chrániť si svoje zdravie aj zdravie spolužiakov, nevykonávať zdraviu škodlivé činnosti ako piť alkoholické nápoje, fajčiť, požívať zdraviu škodlivé látky a nosiť do školy predmety ohrozujúce vlastné zdravie a zdravie spolužiakov a pedagogických zamestnancov. Z hľadiska hygieny musí chodiť do školy čisto a vhodne oblečený, udržiavať svoje miesto, triedu a svoje okolie v čistote a poriadku a chrániť

majetok školy i svoj pred poškodením. Veľmi dôležité je začať s výchovou a vzdelávaním v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia a hygieny od útleho detstva. Týmto spôsobom môžeme doceliť správne bezpečnostné a hygienické návyky v čo najmladšom veku a v ďalších rokoch rozvíjať u žiakov záujem a potrebu bezpečnosti a ochrany zdravia a hygienických zásad v ich ďalšom živote. Môžeme tak predísť mnohým zbytočným zraneniam, stratám na životoch a ekonomickým stratám.

2.4 Požiadavky na umiestnenie a vnútorné riešenie základnej školy

Budova základnej školy musí byť umiestnená v prostredí, ktoré nepredstavuje pre žiakov a zamestnancov nebezpečenstvo z okolitých zdrojov alebo budov. Kritériá výstavby základnej školy stanovuje zákon č. 355/2007 Z. z. ako aj vyhláška č. 532/2002 Z. z., ktorou sa stanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie. Základnou podmienkou pri realizácii základnej školy je hlučnosť z okolitých zdrojov. *„Budova na školstvo sa umiestňuje v tichom prostredí v dostatočnom odstupe od ciest a zdrojov hluku.“* (Vyhláška č. 532/2002, §51, odsek 1). Podľa zákona č. 355/2007 Z. z. sa zariadenia pre deti a mládež zriaďujú *„v zdravotne vhodnom prostredí, ktorým je prostredie chránené pred zdraviu škodlivými faktormi vonkajšieho prostredia, najmä pred hlukom a zdrojmi znečistenia ovzdušia, a prostredie chránené pred negatívnymi výchovnými vplyvmi.“* (Zákon č. 355/2007, §24, odsek 2).

Budova základnej školy musí spĺňať požiadavky hygieny, bezpečnosti a ochrany zdravia, civilnej ochrany a ochrany pred požiarmi. Základná škola musí disponovať dostatočne vetranými a osvetlenými šatňami pre žiakov a zamestnancov. Šatne pre zamestnancov musia byť oddelené od šatní pre žiakov. Toalety a umyvárne sa zriaďujú oddelene podľa pohlavia, zvlášť pre žiakov a zamestnancov, musia byť dostatočne vetrané a osvetlené a ich umiestnenie nemôže prekročiť dostupnú vzdialenosť 60 m. Na jednu záchodovú kabínu musí pripadať maximálne 80 chlapcov alebo 20 dievčat, pre 20 chlapcov musí byť zriadené jedno pisoárové státie a pre 80 dievčat by mala fungovať jedna hygienická kabína. V umyvárňach pripadá na 20 žiakov jedno umývadlo. Pre 20 zamestnancov sa zriaďuje jedna záchodová kabína a jedno umývadlo.

Pre vnútorné rozmery priestorov v škole platí, že najmenšia svetlá výška v triedach

a špeciálnych učebniach musí byť 3300 mm, prípadne 3000 mm, ak sa dodržia všetky podmienky denného osvetlenia na pracovnú plochu a objem vzduchu na jedného žiaka bude 5,3 m³. V telocvični sa musí dodržať najmenšia svetlá výška s hodnotou 6000 mm (pre rozmery 12 x 18 m a 12 x 24 m), alebo 7000 mm (pre rozmery 18 x 30 m a väčšie). Šatne musia spĺňať hodnotu najmenej svetlej výšky 2500 mm, chodby, na ktorých sú triedy umiestnené len na jednej strane 2200 mm, chodby, na ktorých sa nachádzajú vyučovacie priestory po oboch stranách 3000 mm a chodby slúžiace ako hlavné komunikačné spojenie musia byť široké minimálne 3000 mm.

Dvere v triedach musia byť široké najmenej 900 mm a v telocvični musia mať aspoň jedny z dverí rozmery 1800 x 2100 mm. Na výplň dverí sa musí používať len bezpečnostné sklo a nesmú sa používať turniketové alebo kývavé dvere.

Okná musia byť umiestnené tak, aby spodná časť skla v okne nebola vyššie ako oko sediaceho a medziokenný stĺp môže mať šírku maximálne 400 mm.

V každej triede musí byť umiestnené aspoň jedno umývadlo s výtokom pitnej vody, a ak je v triedach aj výtok teplej vody, jej teplota nesmie prekročiť hranicu 45 °C.

Priestorové a funkčné členenie a vybavenie základných škôl musí byť adekvátne veku, fyzickému a psychickému vývinu a telesným rozmerom žiakov.

2.4.1 Mikroklimatické požiadavky pre budovu základnej školy

Kvôli správne telesnému a duševnému vývoju žiakov sa kladie veľký dôraz aj na mikroklímu vo vyučovacích priestoroch a telocvični. Nesprávne mikroklimatické podmienky môžu mať za následok dočasné alebo trvalé poškodenie zdravia žiakov a zamestnancov. Zároveň sa predchádza vzniku chorôb a úrazov.

Správne osvetlenie má veľký vplyv na psychickú pohodu žiakov i zamestnancov. Najlepšou alternatívou zdroja svetla je prirodzené, denné svetlo. Tento druh osvetlenia nie je vždy možný, preto sa v triedach musí inštalovať osvetlenie z umelých zdrojov svetla. Novovybudované školy sú navrhované tak, aby sa denné svetlo využívalo v čo najväčšom možnom rozsahu a umelé zdroje osvetlenia sa používali len v nutných prípadoch. Neplatí to ale v prípade špeciálnych učební, kde sa často používajú bodové svetelné zdroje, kvôli namáhavej zrakovej činnosti. Veľký vplyv na osvetlenie má aj povrch a farba stien, stropu a podlahy. Materiály a farby by mali byť navrhované tak, aby nedochádzalo k odraze

svetla od lesklých plôch. Z toho dôvodu by steny mali byť biele alebo svetlé a matné, podlaha by mala byť z matného, tmavšieho materiálu a strop by mal kontrastovať s podlahou, tzn. Mal by byť biely, resp. svetlý. Môžeme tak predísť oslneniu alebo insolácii.

Teplota v triedach, špeciálnych učebniach a šatniach zriadených v priestoroch na výučbu telesnej výchovy musí byť najmenej 20 °C a v telocvični, v šatniach na úschovu vrchného odevu a topánok, na chodbách a toaletách je minimálna povolená hodnota 15 °C.

Cirkulácia vzduchu musí byť zabezpečená buď prirodzeným spôsobom (vetranie pomocou okien), alebo umelo (pomocou vzduchotechniky).

3 Úrazovosť na základných školách

Ako sme už spomenuli v predchádzajúcich kapitolách, bezpečnosť a ochranu zdravia a hygienické požiadavky v základných školách rieši mnoho právnych predpisov. Musíme si však uvedomiť, že absolútne vylúčenie rizika a nebezpečenstva neexistuje. Aj keď základná škola spĺňa všetky potrebné kritériá zaručujúce bezproblémový a bezpečný chod, nikdy nedocielime nulovú úrazovosť.

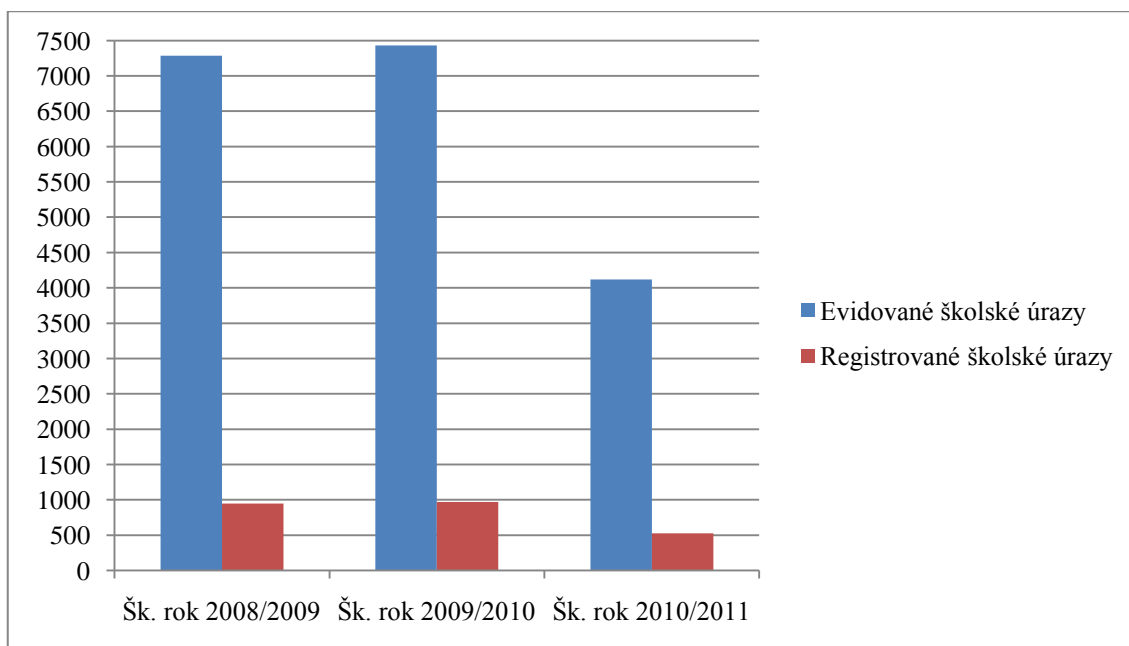
Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky zriadilo od 1. februára 2009 internetovú aplikáciu Úr 1 – 01 pre zber údajov o úrazovosti detí, žiakov a študentov. V internetovom výkaze sa nachádzajú všetky evidované a registrované úrazy, ktoré boli spôsobené v školách, školských zariadeniach alebo v rámci aktivít organizovaných školou od školského roka 2008/2009. Úlohou tejto aplikácie je zosumarizovať údaje a vytvoriť štatistiky, pomocou ktorých sa bude lepšie koncipovať politika a prevencia na zabezpečenie bezpečnosti a ochrany zdravia na základných školách.

3.1 Štátne základné školy

Na území Slovenskej republiky je k dňu 23. marec 2011 činných 2064 štátnych základných škôl. V súčasnosti tieto školy evidujú 413 718 žiakov primárneho a nižšieho sekundárneho stupňa. V školskom roku 2008/2009 navštevovalo 2090 základných škôl zriaďovaných štátom 433 647 detí a v nasledujúcom školskom roku sa v 2076 školách počet znížil na 422 447 školákov.

Úrazovosť však má za tieto roky opačný charakter. Kým v šk. roku 2008/2009 pri danom počte žiakov bolo evidovaných 7285 úrazov, v šk. roku 2009/2010 bolo pri menšom počte žiakov 7432 evidovaných úrazov. V aktuálnom šk. roku je k 5. aprílu 2011 evidovaných 4119 úrazov žiakov. Pri registrovaných úrazoch je pomer rovnaký. V prvom meranom období bolo potrebné registrovať 947 úrazov, o rok neskôr sa počet registrovaných školských úrazov zvýšil na 971 a v súčasnom šk. roku je zatiaľ 520 registrovaných úrazov. Tento nepomer medzi počtom žiakov a ich úrazovosťou môže byť spôsobený novým systémom evidencie a registrácie školských úrazov (Úr 1 – 01), pretože v roku 2008, kedy bol spustený, nemuselo byť vyplňanie týchto údajov pre všetky školy zrozumiteľné a niektoré údaje nemuseli byť zaevidované.

Počet evidovaných a registrovaných úrazov na štátnych základných školách od septembra 2008 do apríla 2011 je znázornený v grafe č. 1.

Graf 1: Pomer evidovaných a registrovaných školských úrazov na štátnych základných školách za uplynulé obdobie

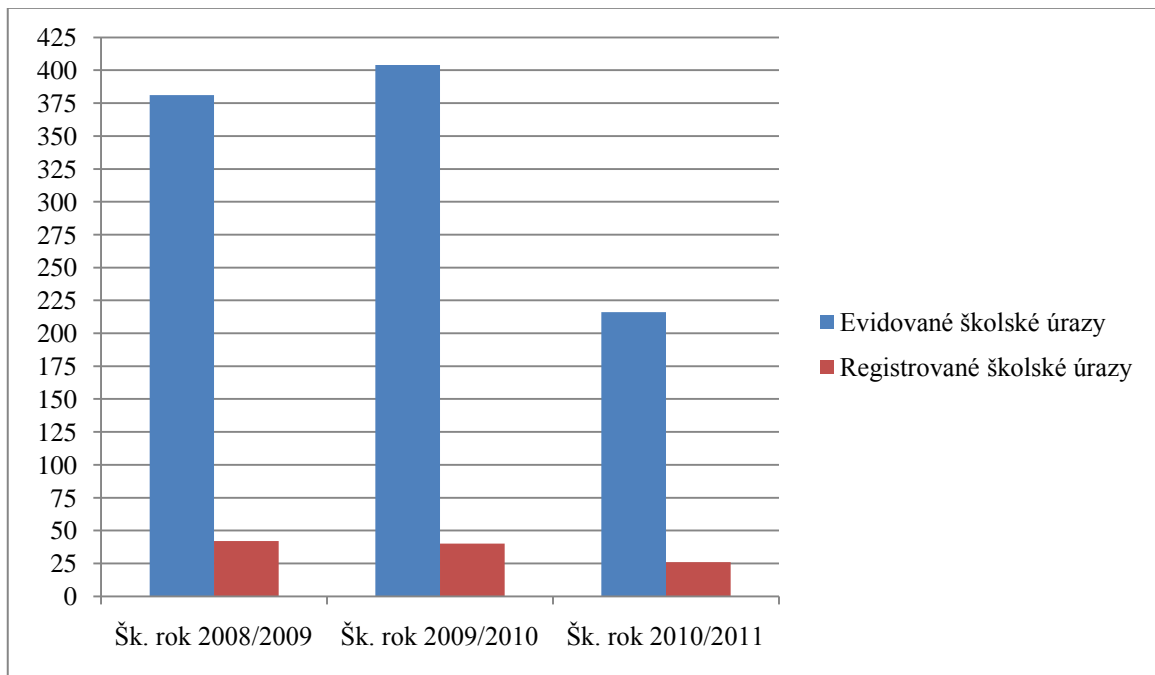
Z celkového počtu 18 836 úrazov (100 %) došlo k ľahkým úrazom v 99,61 %, úrazy s ťažkou ujmu na zdraví tvoria 0,38 % a k úrazom s následkom smrti došlo v dvoch prípadoch, čo predstavuje 0,01 %.

3.2 Cirkevné základné školy

Na Slovensku sa okrem štátnych škôl môžu nachádzať aj školy s iným zriaďovateľom. V tomto prípade ide o základné školy, ktoré patria pod cirkevnú správu. V súčasnosti je na území Slovenska registrovaných 114 cirkevných základných škôl, ktoré navštevuje v aktuálnom šk. roku 22 175 detí. V predchádzajúcom roku 112 cirkevných základných škôl evidovalo 22 447 žiakov a v šk. roku 2008/2009 bolo na 113 cirkevných školách prihlásených 22 526 žiakov. Môžeme tu sledovať, podobne ako u štátnych škôl, úbytok žiakov.

S úrazovosťou na týchto školách je to v rámci evidovaných úrazov podobné ako u predchádzajúceho typu škôl. Kým v šk. roku 2008/2009 bolo zistených 339 úrazov,

v nasledujúcom roku sa stalo o 25 úrazov viac. V prebiehajúcom šk. roku 2010/2011 je do 5. apríla 2011 zaevidovaných 186 školských úrazov. Počet registrovaných úrazov sa mierne znížil. V prvom meranom období bolo potrebné registrovať 42 úrazov, v ďalšom šk. roku 40 úrazov a v aktuálnom roku je zatiaľ 25 registrovaných úrazov. Graf č. 2 znázorňuje úrazovosť v jednotlivých rokoch.

Graf 2: Pomer evidovaných a registrovaných školských úrazov na cirkevných základných školách za uplynulé obdobie

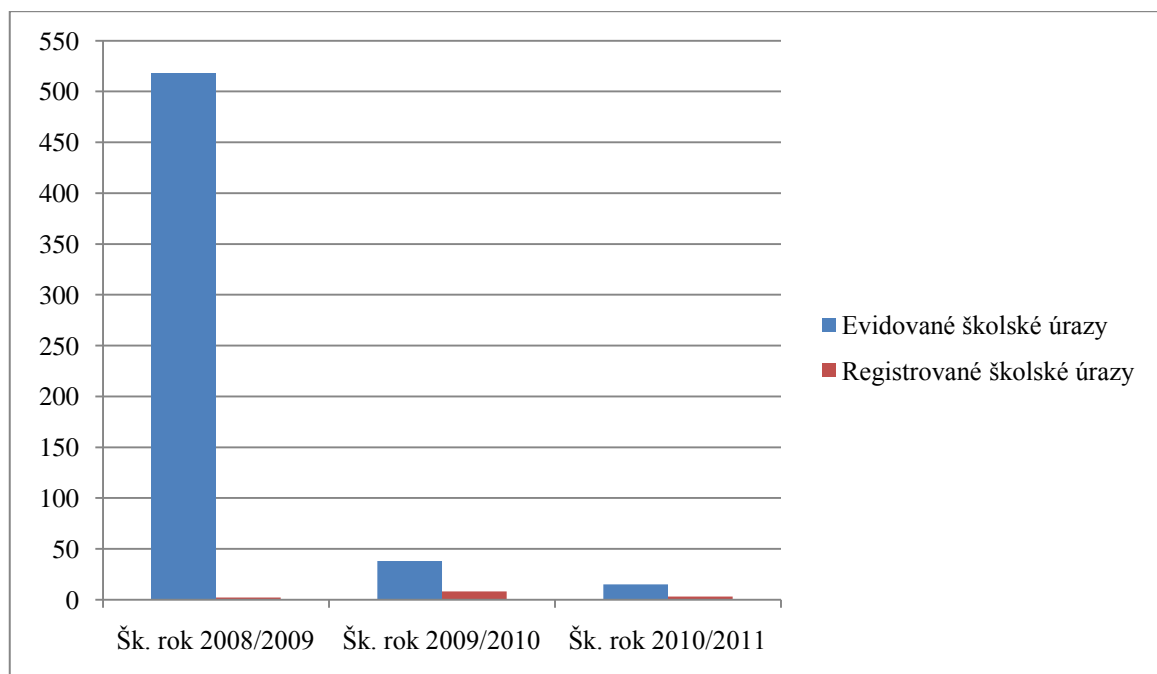
Z celkového počtu 1001 školských úrazov, zaevidovaných v rokoch 2008 až 2011, išlo v 99,8 % o ľahké úrazy, v 0,2 % o úrazy s ťažkou ujmom na zdraví a k smrteľným úrazom nedošlo ani v jednom prípade.

3.3 Súkromné základné školy

Tretím typom škôl v Slovenskej republike podľa zriaďovateľa sú súkromné základné školy. Ich počet je najnižší, pretože návšteva súkromnej školy si vyžaduje relatívne dobré ekonomické podmienky. Služby, ktoré poskytujú sú však adekvátne ich finančnej náročnosti. V našej krajine sa v súčasnosti prevádzkuje 39 súkromných základných škôl, ktoré v šk. roku 2010/2011 navštevuje 3782 žiakov. V predchádzajúcom

roku bol počet žiakov na 36 školách 3477 a v šk. roku 2008/2009 navštevovalo 34 súkromných škôl 3000 žiakov.

Počet úrazov od 2. septembra 2008 do 31. júla 2009 vyznieva pre súkromné školy veľmi nelichotivo, pretože v tomto období bolo evidovaných až 516 školských úrazov. V ďalšom roku sa úrazosť znížila o 94,2 % na 30 úrazov a v súčasnosti je evidovaných 15 prípadov poškodenia zdravia. Počet evidovaných úrazov v šk. roku 2008/2009 je síce pomerne vysoký, ale registráciu bolo nutné vykonať len v 2 prípadoch. Naopak, v nasledujúcom šk. roku bolo 8 registrovaných úrazov, čo je v pomere k evidovaným úrazom celkom vysoké číslo. K 5. aprílu 2011 sa museli registrovať 3 prípady úrazu. Opäť máme k dispozícii graf, ktorý nám znázorňuje tento pomer v jednotlivých školských rokoch.

Graf 3: Pomer evidovaných a registrovaných školských úrazov na súkromných základných školách za uplynulé obdobie

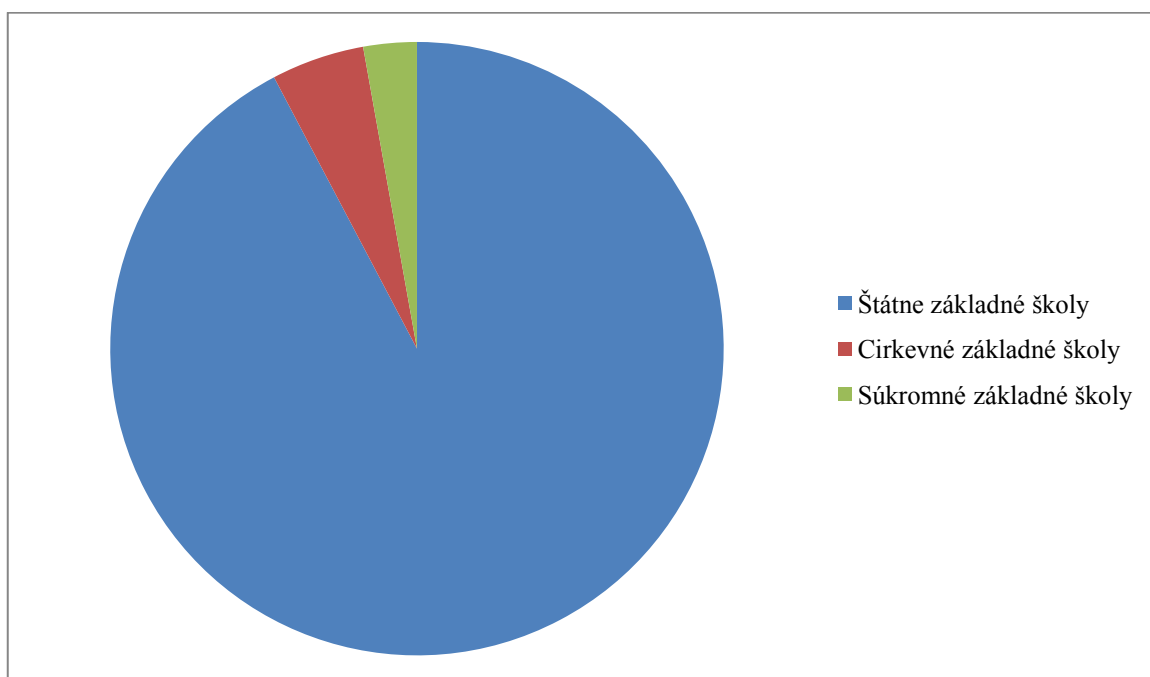
Všetkých 574 úrazov malo za následok ľahké poranenia bez ťažkej ujmy na zdraví a bez následku smrti. Bilancia súkromných škôl je v tomto smere veľmi priaznivá.

3.4 Komparácia úrazovosti na základných školách

Na porovnávanie úrazovosti na základných školách nám môžu poslúžiť viaceré kritériá. Vďaka výsledkom porovnávania môžeme určiť, ktorý druh škôl je pre dieťa najbezpečnejší, ktoré pohlavie je k úrazovosti náchylnejšie, aký vplyv na bezpečnosť má lokalizácia školy, aké sú najčastejšie zdroje a príčiny úrazov a mnoho iných, pre bezpečnosť a zdravie detí veľmi užitočných informácií. Pre objektívne výstupné údaje musíme mať k dispozícii čo najviac vstupných informácií.

3.4.1 Komparácia úrazovosti podľa druhu zriaďovateľa základnej školy

V predchádzajúcich kapitolách sme sa oboznámili s tromi druhmi základných škôl podľa zriaďovateľa, a to so štátnymi, cirkevnými a súkromnými základnými školami. Na základe údajov sú na grafe č. 4 znázornené všetky evidované školské úrazy na základných školách v Slovenskej republike.

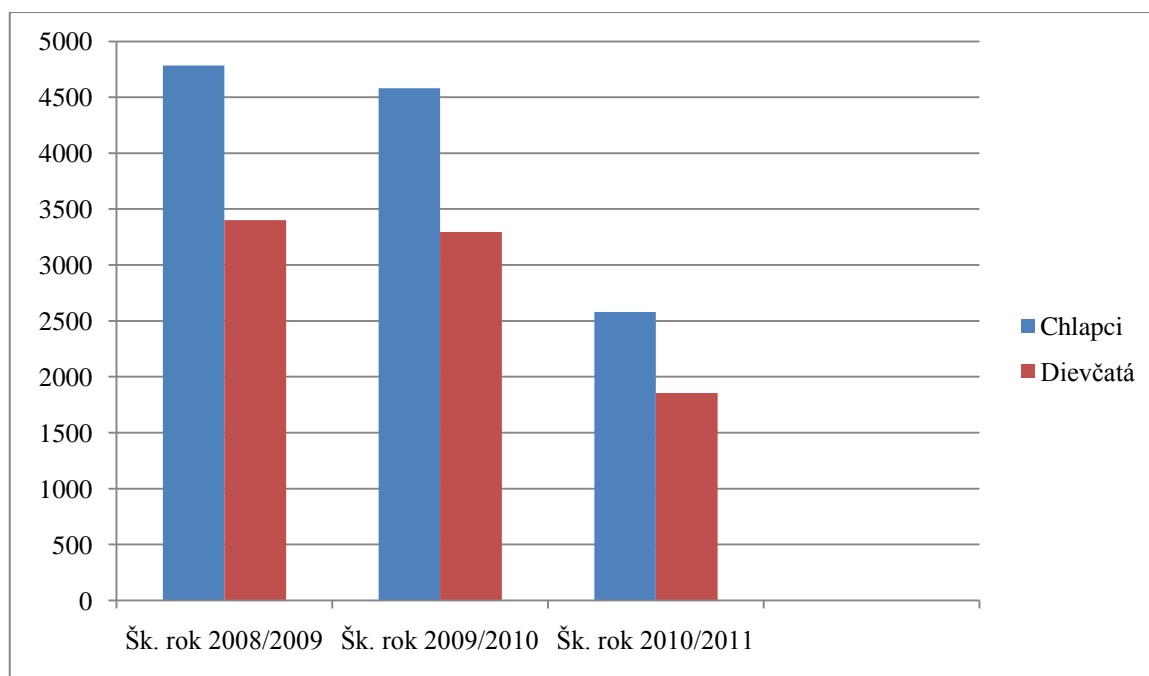
Graf 4: Úrazovosť na základných školách podľa druhu zriaďovateľa

Na prvý pohľad je zrejmé, že najviac úrazov sa stáva na školách, ktoré spravuje štát. Z hľadiska objektívnosti musíme však vziať do úvahy pomer počtu žiakov k počtu úrazov. Z daného pomeru nám vyjde, že štátne školy sú najbezpečnejšie, pretože riziko úrazu je 1,48 %, na druhom mieste sú cirkevné školy, ktoré predstavujú riziko pre žiakov

v hodnote 1,49 % a najrizikovejšie sú súkromné školy, kde je riziko poškodenia zdravia až 5,59 %. Pre objektívnejšie posúdenie by sme ale potrebovali údaje z širšieho časového obdobia.

3.4.2 Komparácia úrazovosti podľa pohlavia žiakov

Ďalším zaujímavým činiteľom v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia je vplyv pohlavia na úrazovosť žiakov základných škôl. Na grafe č. 5 sú spracované úrazy na základe pohlavia žiakov.

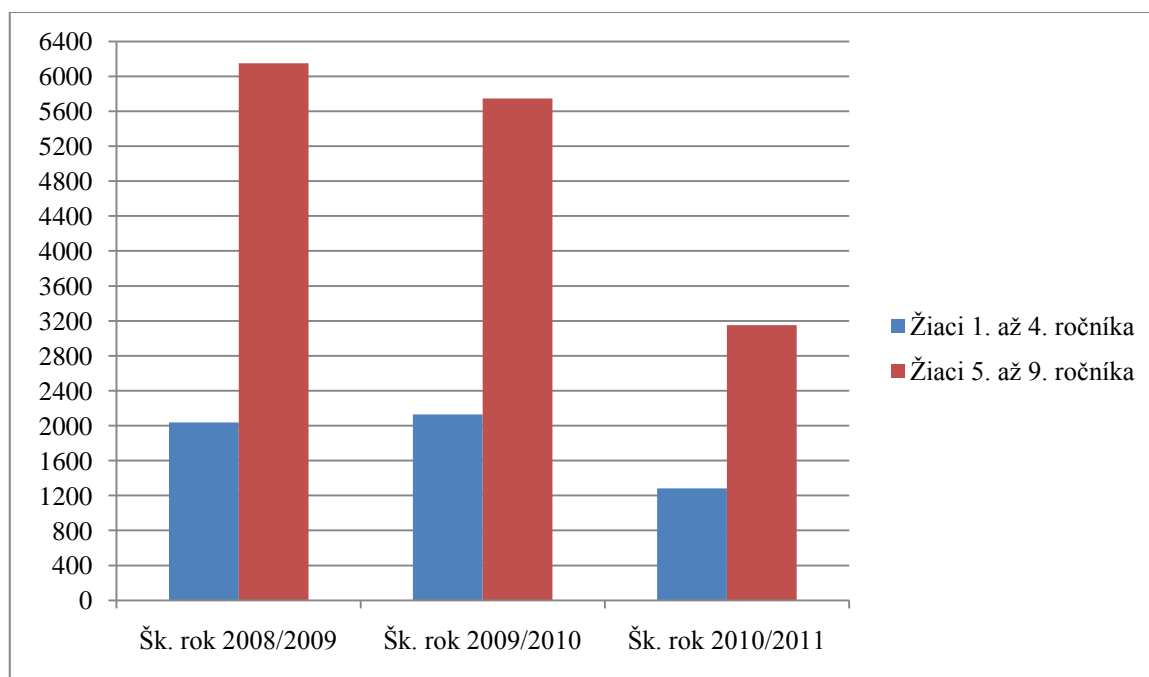

Graf 5: Porovnanie úrazovosti v závislosti od pohlavia žiakov

Na základe tohto grafu môžeme tvrdiť, že chlapci majú o 16,56 % viac úrazov ako dievčatá. Môže za to psychická, povahová i fyzická rozdielnosť medzi pohlaviami. V zásade platí, že chlapci sú nepokojnejší, menej sústredenejší, agresívnejší a fyzicky zdatnejší. Naopak, dievčatá sú pokojnejšie, sústredenejšie a trpezlivejšie. Kvôli rozdielnym povahovým vlastnostiam je u chlapcov úrazovosť vyššia ako u dievčat, pretože viac zanedbávajú prevenciu a bezpečnosť.

3.4.3 Komparácia úrazovosti podľa veku žiakov

Psychický a fyzický stupeň vývoja dieťaťa zohráva v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia významné postavenie. V predchádzajúcich kapitolách sme hovorili o význame výchovy a vzdelávania detí a mládeže v oblasti bezpečnosti a hygieny pre ich ďalší život. Na nasledujúcom grafe môžeme vidieť rozdiel úrazovosti medzi žiakmi na primárnom stupni a žiakmi na nižšom sekundárnom stupni škôl.

Graf 6: Porovnanie úrazovosti v závislosti od veku žiakov

Pomer poškodení zdravia medzi týmito vekovými skupinami je veľmi veľký. Počet úrazov na druhom stupni základných škôl je o 46,84 % vyšší ako úrazovosť na prvom stupni základných škôl.

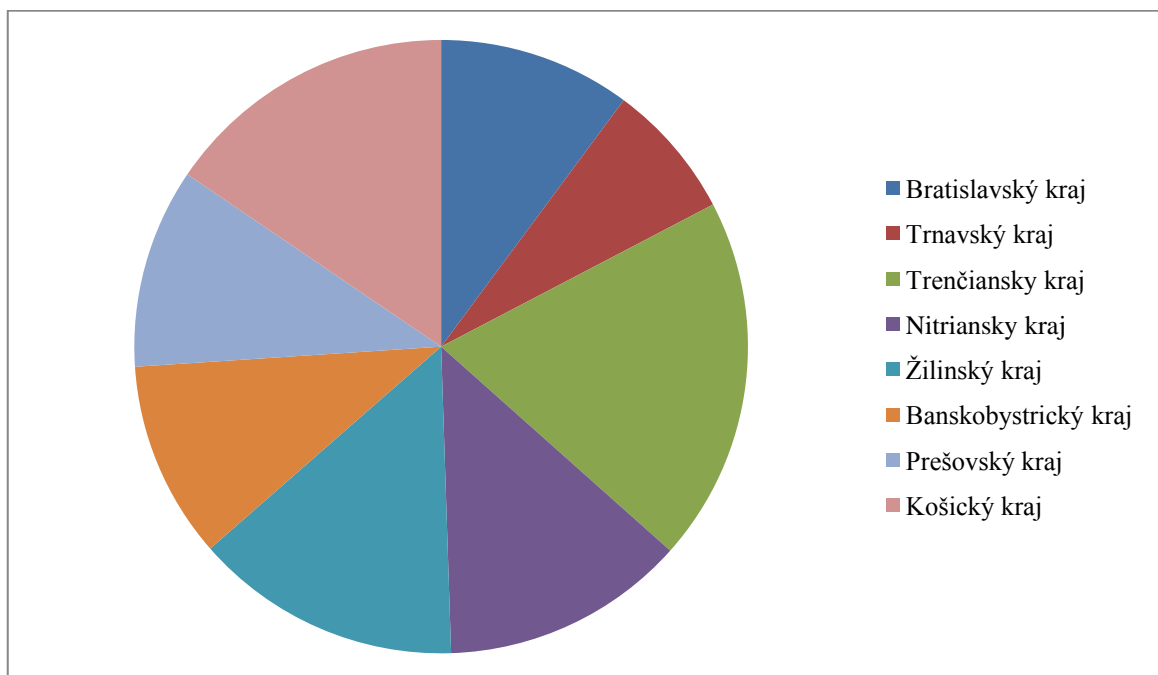
Žiaci na primárnom stupni nie sú ešte úplne asimilovaní v novom školskom prostredí, svoj čas trávia najmä v triedach pri svojich rovesníkoch, sú pokojnejší, nemajú potrebu demonštrovať svoju silu, dôverujú a rešpektujú pokyny svojich pedagógov a ich správanie sa väčšinou nevyvíja normám a poriadku školy. V rámci telesnej výchovy pracujú s takými pomôckami a praktizujú cviky, ktoré zodpovedajú ich fyzickým proporciám. Na ich správanie má ale, samozrejme, vplyv sociálneho prostredia, v ktorom žijú.

Mladí na nižšom sekundárnom stupni sa dostávajú do pubertálneho veku, kedy

majú väčšiu tendenciu rebelovať, nerešpektovať a zámerne porušovať pokyny pedagógov a školský poriadok. Mení sa ich hodnotový rebríček, v ktorom sa do popredia dostáva potreba prestíže a spoločenského uznania. Mnohokrát je práve potreba byť obľúbeným impulzom pre nezodpovedné a nebezpečné správanie k sebe a k svojmu okoliu, čo má za následok zvýšený počet úrazov ako na prvom stupni základnej školy.

3.4.4 Komparácia úrazovosti podľa lokalizácie školy

Prostredie, v ktorom sa škola nachádza má veľký vplyv na zdravie žiaka nielen po hygienickej stránke, ale aj po psychohygienickej stránke. O tom, že školy nemôžu byť zriaďované v blízkosti zdrojov škodlivých faktorov, ako napr. priemyselné parky sme už písali. Zameriame sa skôr na počet úrazov podľa toho, v ktorej časti Slovenska sa nachádzajú základné školy.

Graf 7: Komparácia úrazovosti v jednotlivých krajoch

Ako môžeme na grafe vidieť, úrazovosť v jednotlivých krajoch sa veľmi líši. Kvôli objektívnosti musíme vziať do úvahy počet úrazov v pomere k počtu žiakov. V nasledujúcej tabuľke môžeme vidieť pravdepodobnosť vzniku úrazov vo všetkých krajoch.

Kraj	Pravdepodobnosť vzniku úrazu (v %)	Úrazy s ťažkou ujmom na zdraví	Smrteľné úrazy, samovraždy
Trenčiansky	2,28	3	2
Bratislavský	1,79	8	1
Nitriansky	1,63	11	0
Košický	1,51	5	0
Žilinský	1,48	7	0
Banskobystrický	1,36	20	0
Trnavský	1,13	8	0
Prešovský	0,91	12	0

Tab. 1: Pravdepodobnosť poškodenia zdravia žiaka základnej školy v jednotlivých krajoch a úrazy s následkom ťažkej ujmy na zdraví alebo smrti

Zistili sme, že najväčšie riziko úrazov hrozí na školách západného Slovenska a najvyšší počet úrazov s ťažkou ujmom na zdraví sa stane v Banskobystrickom kraji. Prešovský kraj má najnižšiu hodnotu pravdepodobnosti vzniku úrazov, ale v počte úrazov s následkom ťažkej ujmy na zdraví je na druhom mieste. Trnavský, Košický a Žilinský kraj majú takmer vyrovnanú bilanciu.

3.5 Zdroje a príčiny úrazov

Základným právnym dokumentom, slúžiacim na evidenciu a registráciu školských a pracovných úrazov, je vyhláška Slovenského úradu bezpečnosti práce a slovenského banského úradu č. 11/1975 Zb., ktorá bola novelizovaná vyhláškou č. 483/1990 Zb. Tieto dokumenty určujú kvalifikáciu zdrojov a príčin úrazov.

Zdroje úrazov sú vo vyhláške č. 483/1990 Zb. definované ako „*predmet, látka*

energia, prípadne ľudská bytosť, zvier, prírodný živel, ktoré svojím náhlym vonkajším pôsobením spôsobili poranenie (úraz) pracovníka“(Vyhláška č. 483/1990, str. 1831). Zdroje úrazov sa označujú rímskymi číslicami od I do XI a obsahujú podskupiny, ktoré konkretizujú zdroj úrazu.

Príčiny úrazov spoluvytvárajú alebo zvyšujú stav ohrozenia pracovníka (žiaka). Príčiny tvorí 14 základných skupín označených arabskými číslicami.

Najčastejšími zdrojmi úrazov na základných školách bývajú cestné dopravné priestory, chodby a iné komunikácie, slúžiace na prechod žiakov a pedagógov, materiál, predmety, bremená, nástroje a prístroje, telovýchovné pomôcky, s ktorými žiaci manipulujú, spolužiaci a iné zdroje.

Najvyšší počet úrazov žiakov má na svedomí používanie nesprávnych postupov a spôsobov vo vyučovacom procese, ohrozenie inými osobami (žarty, hádky, nebezpečné konanie...), precenenie, prípadne nedostatok osobných predpokladov na vykonávanie činností súvisiacich s vyučovaním a iné, nezistené príčiny.

3.6 Preventívne opatrenia na základných školách

Na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia žiakov nám slúži súbor legislatívnych opatrení. Kvôli bezpečnosti na školách sú vypracované prísne kritériá, určujúce správne usporiadanie vonkajších a vnútorných priestorov, v ktorých prebieha školské vyučovanie. Úlohou riaditeľa, ako aj celého pedagogického i nepedagogického personálu je dodržiavať tieto predpisy a nariadenia a prijímať opatrenia zaisťujúce bezpečnosť a hygienu v školskom areáli. Žiaci sú tiež povinní dodržiavať bezpečnostné a hygienické pokyny, ktoré sú v školách známe ako školský poriadok, ako aj ústne pokyny svojich pedagógov.

Prevenia je v zákone č. 124/2006 Z. z. (str. 823, § 3) definovaná ako „*súbor opatrení plánovaných a vykonávaných vo všetkých oblastiach činnosti zamestnávateľa, ktoré sú zamerané na vylúčenie alebo obmedzenie rizika a faktorov podmieňujúcich vznik pracovných úrazov*“. Preventívne opatrenia na základnej škole by mali spočívať predovšetkým vo vzdelávaní žiakov všetkých stupňov štúdia k bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a k hygiene. Z predchádzajúcej kapitoly o zdrojoch a príčinách úrazov nám vyplýva, že veľkým nebezpečenstvom pre žiakov sú samotní žiaci, čiže ľudský faktor. Preto je veľmi dôležitý dozor pedagógov pri všetkých činnostiach, ktoré sú súčasťou

vyučovacieho procesu alebo podujatiach organizovaných školou. Ďalšou dôležitou súčasťou prevencie je zavádzanie nových výchovno-vzdelávacích metód a celková modernizácia školských priestorov, didaktických pomôcok a technického vybavenia školy. Údržba školského areálu, komunikácií a priestorov v škole nemá len estetický význam, ale tvorí zásadnú úlohu pri prevencii pred úrazmi.

Riziko vzniku úrazu nemožno úplne vylúčiť. S pomocou správnych preventívnych opatrení a osvetovej činnosti môžeme dosiahnuť zníženie úrazovosti a väčšiu mieru bezpečnosti nielen na základných školách, ale vo všetkých sférach života žiaka.

Záver

V teoretickej časti bakalárskej práce sme si stručne opísali historické aspekty vývoja súčasného výchovno-vzdelávacieho procesu a oboznámili sme sa s vplyvom mysliteľov z rôznych časových období na dnešnú podobu organizácie školy. Povedali sme si aj o systéme školstva, ktorý je zavedený v Slovenskej republike, a ktorý vychádza z konceptov medzinárodnej organizácie UNESCO. Úlohou tohto modelu školstva je skvalitniť a zefektívniť proces výučby na všetkých typoch škôl.

V ďalších kapitolách sme hovorili o potrebe intenzívnejšej integrácii problematiky bezpečnosti a ochrany zdravia a hygieny do výchovno-vzdelávacieho procesu a do učebných osnov. Prostredníctvom stručnej charakteristiky základných právnych dokumentov, týkajúcich sa danej problematiky, sme mali možnosť oboznámiť sa s politikou Slovenskej republiky v oblasti bezpečnosti a starostlivosti o zdravie žiakov. Prvoradou úlohou štátu je zabezpečiť každému občanovi zdravé životné podmienky. Z toho vyplýva, že úlohou základnej školy je zabezpečiť pre žiakov, pedagogických a nepedagogických zamestnancov bezpečné a zdravie neohrozujúce podmienky. Predovšetkým žiaci musia byť chránení pred nebezpečenstvom a rizikami, ktoré by mohli ohroziť ich telesný a duševný vývin. Prioritou každej základnej školy by preto mala byť starostlivosť o bezpečnosť a ochranu zdravia na vyučovacích hodinách, ako aj na podujatiach, ktorých sa škola zúčastňuje.

V praktickej časti sme porovnávali úrazovosť podľa rôznych kritérií. Vzájomnou komparáciou získaných údajov sme zistili, že štátne školy sú z pohľadu úrazovosti najbezpečnejšie. Zarážajúci je fakt, že s klesajúcim počtom žiakov, ktorí navštevujú základné školy, sa počet úrazov zvyšuje. Opačná tendencia je len v súkromných základných školách. Zaujímavé sú aj informácie o počte úrazov dievčat a chlapcov alebo o úrazoch na oboch stupňoch základnej školy. V prvom prípade je počet úrazov medzi chlapcami takmer o 20 % vyšší ako u dievčat a žiaci nižšieho sekundárneho stupňa majú takmer o 50 % vyššiu úrazovosť ako ich mladší spolužiaci. Univerzálnym ideálom môžeme označiť žiačku primárneho stupňa, navštevujúcu štátnu základnú školu v Prešovskom kraji.

Mali by sme si uvedomiť, že najviac skúseností a poznatkov človek získava práve počas školských rokov. Školy by nemali zanedbávať prevenciu a dohľad nad žiakmi, pretože veľký počet poškodení zdravia má na svedomí nezodpovedné správanie žiakov

a nedostatočný dozor pedagógov.

Základné školy majú nezastupiteľné miesto v každom vyspelom národe. Ich prístup k vzdelaniu, k životným hodnotám, k ekológii, k ochrane zdravia a človeka v nemalej miere pôsobí na vnímanie sveta svojich žiakov, a tým ovplyvňuje ich ďalší psychický a profesionálny rast. Preto by sa mala venovať dostatočná pozornosť problematike výchovy a vzdelávania v oblasti ochrany a zveľaďovania zdravia a života, ako aj prírody, ktorá je tiež dôležitým faktorom pôsobiacim na zdravie a pohodu človeka.

Zoznam bibliografických odkazov

BOJNANSKÝ, M.: Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci, výchove a vyučovaní v praxi škôl a školských zariadení. Bratislava: SEducoS, 2002. 445 s. ISBN 80-967146-7-8

VARGOVÁ, M. –DEPEŠOVÁ, J.: Pedagogické aspekty bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. 1. vydanie. Nitra: UKF v Nitre, 2010. 184 s. ISBN 978-80-8094-817-7

HATINA, T. a kol.: Encyklopedický súbor ochrany a bezpečnosti zdravia pri práci. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2007. 549 s. ISBN 978-80-7138-124-2

PLAČKOVÁ, M. : Bezpečnosť a ochrana žiakov na základných školách. Nitra: UKF v Nitre, 2006. 109 s. Rigorózna práca.

Zákony:

Metodické usmernenie č. 4/2009 – R k zavedeniu jednotného postupu škôl, školských zariadení a vysokých škôl pri vzniku registrovaného školského úrazu a pri evidencii nebezpečných udalostí.

NARIADENIE VLÁDY č. 391 z 24. mája 2006 o minimálnych bezpečnostných a zdravotných požiadavkách na pracovisko.

ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY č. 460/1992 Zb. a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

VYHLÁŠKA č. 320/2008 Z. z. o základnej škole.

VYHLÁŠKA č. 541/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na osvetlenie.

VYHLÁŠKA č. 527/2007 Z. z. o podrobnostiach o požiadavkách na zariadenie pre deti a mládež

VYHLÁŠKA č. 532/2002 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o všeobecných technických požiadavkách na výstavbu a o všeobecných technických požiadavkách na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie

VYHLÁŠKA č. 483/1990 Z. z., ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Slovenského úradu bezpečnosti práce a Slovenského banského úradu č. 111/1975 Zb. o evidencii a registrácii pracovných úrazov a o hlásení prevádzkových nehôd (havárií) a porúch technických zariadení

Zákon č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, rozvoji a podpore verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Internetové odkazy:

<<http://www.regionzilina.sk/showdoc.do?docid=373> 2011-03-27 o 16:55>

<http://www.minedu.sk/data/USERDATA/RegionalneSkolstvo/PredskolskaV/ISCED_0_SVP_pre_MS.pdf 2011-03-27 o 18:23>

<http://www.jobtour.eu/uploads/UBI/Bildungssystem_SR_Slov_aktuell.pdf 2011-03-29 o 12:21>

<http://www.ksunr.sk/vismo/dokumenty2.asp?id_org=451018&id=1661&p1=1446 2011-04-01 o 9:25>

<<http://www.uips.sk/zber-udajov/vykazy-typu-skol-ms-sr> 2011-04-05 o 22:46>

<<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=2791> 2011-03-29 o 15:23>